

Norsk institutt for kulturminneforskning

Fortidens minner i dagens landskap

Status for automatisk fredete kulturminner
i Tromsø kommune, Troms 2005

Inger Marie Holm-Olsen

Norsk institutt for kulturminneforskning

NIKU ble etablert 1. september 1994 som del av Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning, NINA•NIKU. Fra 1. januar 2003 er instituttet en selvstendig stiftelse og del av det nyopprettede aksjeselskapet Miljøalliansen som består av seks forskningsinstitutter og representerer en betydelig spesial- og tverrfaglig kompetanse til beste for norsk og internasjonal miljøforskning.

NIKU skal være et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen anvendt kulturminneforskning. Vår oppdragsvirksomhet er rettet mot så vel kulturminneforvaltningen som andre relevante brukere i samfunnet, både offentlige og private. Instituttet utfører forskning og oppdrag innen følgende områder:

- Arkeologi i middelalderbyene
- Arkeologiske registreringer og overvåkinger
- Bygningsundersøkelser
- Fargeundersøkelser (bygninger)
- Humanosteologi
- Konservering og restaurering
- Landskap og kulturminner
- Landskapsanalyser og konsekvensutredninger for kulturminner i samband med naturinngrep og arealendringer
- Miljøovervåking
- Oppmålinger
- Registrering av kulturminner

De største oppdragsgiverne er, i tillegg til Miljøverndepartementet og Norges forskningsråd, Riksantikvaren, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og andre offentlige institusjoner og bedrifter (Statsbygg, Forsvaret ol.).

NIKU har sitt hovedkontor i Oslo og distriktskontorer i Bergen, Oslo (Gamlebyen), Tromsø, Trondheim og Tønsberg.

Publikasjoner

Som selvstendig stiftelse har vi valgt å avslutte tidligere serier og etablerer fra 2003 to nye serier som hver nummereres fra 1 og oppover.

- NIKU Rapport er den rapportering som overleveres oppdragsgiver etter fullført prosjekt. Serien kan ha begrenset opplag og distribusjon.
- NIKU Tema omfatter det vide spekter av kulturminnefaglige områder som instituttet arbeider med og henvender seg i hovedsak til forsknings- og fagmiljøer samt forvaltning.

Holm-Olsen, I. M. 2006. Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Tromsø kommune, Troms 2005. – NIKU Tema 17: 1-22

Oslo, mai 2005

NIKU Tema 17
ISSN 1503-4909
ISBN 82-8101-034-7

Rettighetshaver ©: Stiftelsen Norsk institutt for kulturminneforskning, NIKU
Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

Redaksjon: Grete Gundhus
Design og grafisk produksjon: Elisabeth Mølbach

Opplag: 200
Trykk: Signatur AS, Oslo
Trykt på miljøpapir

Publikasjonen er også tilgjengelig som pdf-fil på www.niku.no.

Kontaktadresse:
NIKU
Storgata 2,
Postboks 736 Sentrum
N-0105 Oslo
Tlf.: 23 35 50 00
Faks: 23 35 50 01
Internett: www.niku.no

Prosjekt nr.: 156 1837
Oppdragsgiver: Riksantikvaren
Tilgjengelighet: Åpen

Ansvarlig signatur:

Sammendrag

Holm-Olsen, Inger Marie 2006. Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Tromsø kommune, Troms 2005. – NIKU Tema 17: 1-22

I denne rapporten beskrives omfanget av skader som er påført automatisk fredete kulturminner (fornminner) i en del av Tromsø kommune, Troms, i perioden 1997-2005. Resultatene er basert på observasjoner som ble foretatt i 1997 da den første kontrollregistreringen fant sted. Undersøkelsen viser kulturminnernes tilstand og hvilke arealtyper kulturminnene ligger på. Dersom kulturminnene er skadet eller fjernet etter 1997, er det også forsøkt identifisert hvilke tiltak som har forårsaket dette. Registreringen er utført i henhold til Norsk Standard; Automatisk fredete kulturminner - Registrering av tap og skade.

Kulturminnene i Tromsø kommune ble første gang systematisk registrert og kartfestet årene 1968-1971 i forbindelse med utarbeiding av Økonomisk kartverk for kommunen. I 1997 ble 226 kulturminner i den sørvestre delen av kommunen oppsøkt på nytt. I denne delen av kommunen ble kulturminnene første gang systematisk registrert i 1968. Etter kontrollen i 1997, ble det utarbeidet en oversikt over kulturminnernes tilstand og de endringer som hadde skjedd i løpet av de 29 årene som var gått mellom registrering og første kontrollomgang. Undersøkelsen i 2005 er den andre kontrollen som blir foretatt av kulturminnene i denne delen av Tromsø kommune, og den gir mulighet til å se endringer av kulturminnernes tilstand og av arealene de ligger på over en periode på 37 år.

Resultatet av kontrollen i 2005, som omfattet 195 enkeltminner, er at i løpet av de siste åtte årene er ingen av disse kulturminnene fjernet. Seks kulturminner er skadet, og tre av disse skadene er forårsaket av aktiviteter knyttet til jordbruk. Husbygging/fritidsaktivitet har ført til én skade og for de to andre er skadeårsaken sammensatt. Hele 74 kulturminner ble ikke gjenfunnet, de fleste på grunn av gjengroing av innmark og utmark som ikke lenger dyrkes eller brukes til beite. Gjengroing synes nå å være den største trusselen for kulturminnene i denne delen av Tromsø kommune.

Oppdraget er utført på bestilling fra Riksantikvaren som ønsker en kartlegging av årsakene til at den registrerte kulturminnebestanden desimeres.

Emneord: kulturminne - fredet - rapportering - overvåking - desimering - kontroll - tap - skade - tilstand - Tromsø - Troms

Abstract

Holm-Olsen, Inger Marie 2006. Prehistoric sites and monuments in present-day landscape. A report on the state of preservation of protected monuments in the municipality of Tromsø, Troms County, year 2005. NIKU Tema 17: 1-22. - In Norwegian.

This report describes the nature and extent of damage inflicted on protected archaeological sites and monuments in Tromsø, Troms County, between 1997 and 2005. Monuments in Tromsø were originally systematically surveyed and described 1968-1971 in connection with the publication of the Norwegian Land Use Maps for Tromsø. A control survey was undertaken in 1997, assessing the condition of archaeological sites and monuments within the southwest part of Tromsø. By combining the 1997 and 2005 sets of information, it is now possible to produce a comprehensive assessment of the state of these recorded monuments over a period of 37 years.

The new control survey in 2005 revealed that, in the past eight years, none of the 195 monuments included in this survey had been removed. A total of six monuments had suffered some kind of damage. Another 74 monuments could not be located, most of them as a result of re-growth processes and reforestation following farm abandonment.

The present survey is part of a country-wide investigation, funded by the Directorate for Cultural Heritage, concerning the problem of monument attrition.

Key words: cultural heritage site - protected - reporting - monitoring - survey - control - loss - damage - condition – Tromsø - Troms

Forord

Periodiske kontrollregistreringer av tap og skade er ledd i Riksantikvarens overvåking av automatisk fredete kulturminner. Feltarbeidet i Tromsø kommune, Troms, ble utført i juli 2005 av Elin Rose Myrvoll, NIKU.

Tromsø, april 2006

Inger Marie Holm-Olsen

Innhold

Sammendrag	3
Abstract	3
Forord	4
1 Innledning	5
2 Bakgrunn	5
3 Hovedresultater	6
4 Presentasjon av området	7
4.1 Tromsø kommune, Troms	7
4.2 Tidligere registreringer	8
4.3 Metode	8
5 Kvalitetsvurdering av tidligere registreringer	10
5.1 Kontroll av kartfestingen	10
6 Resultat av kontrollen	11
6.1 Tilstandsendring i perioden 1997-2005	11
6.2 Areal og arealbruksendring	11
6.3 Kulturminner som er berørt av tiltak i perioden 1997-2005	12
6.4 Tiltak som har forårsaket skade eller fjerning av kulturminner i perioden 1997-2005	13
6.5 Utviklingen 1997-2005	14
7 Tendenser i trusselbildet	15
8 Konklusjon	17
9 Kilder	17
Vedlegg	
1. Bestilling fra Riksantikvaren	19
2. Tromsø kommune 2005. Kulturminner som er tapt/skadet/ikke gjenfunnet siden første kontrollregistrering i 1997.	20

1 Innledning

Kulturminnene i Norge har vært underlagt juridisk vern helt siden 13. Juni 1905 da "Lov om Fredning og Bevaring af Fortidslevninger" ble vedtatt. Denne loven er senere endret og revidert, senest i 2003, i takt med endringer i samfunnet og erkjennelsen av nye kulturminnetyper. Bakgrunnen for fredningsloven av 1905 var først og fremst ønsket om å beskytte gjenstandene som kunne finnes i kulturminnene mot ikke-faglig utgravning. Senere er kulturminnene i seg selv og som landskapselement blitt viktigere, og dette kommer også fram i Kulturminneloven av 1978 §19, der det slås fast at departementet kan frede et område rundt selve kulturminnet så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av det i landskapet. Likevel har utbygging og nydyrking gjennom tidene ført til at svært mange kulturminner er skadet eller fjernet, og dette har også i stor grad skjedd etter 1905.

2 Bakgrunn

Undersøkelsen er utført av NIKU etter bestilling fra Riksantikvaren. Prosjektet "Kontrollregistrering av automatisk fredede kulturminner (fornminner)" ble igangsatt i 1997 med fokus på desimeringshastigheten for automatisk fredete kulturminner. Fra 2001 har prosjektet vært en del av Riksantikvarens miljøovervåkingsvirksomhet. Formålet med overvåkingsprosjektet er å skaffe oversikt over utviklingen for tap av og skade på kulturminnene og å finne fram til årsakene for tap og skader. I Overvåkingsprogrammet overvåkes det i alt 16 kommuner over en tidsperiode på fem år. Første omdrev av kontrollregistreringen ble avsluttet i 2004. Da var alle de 16 kommunene kontrollregistrert for første gang.

I 2005 startet arbeidet med annen omgang kontrollregistreringer, i kommunene Grong i Nord-Trøndelag, Skien i Telemark og Tromsø i Troms.

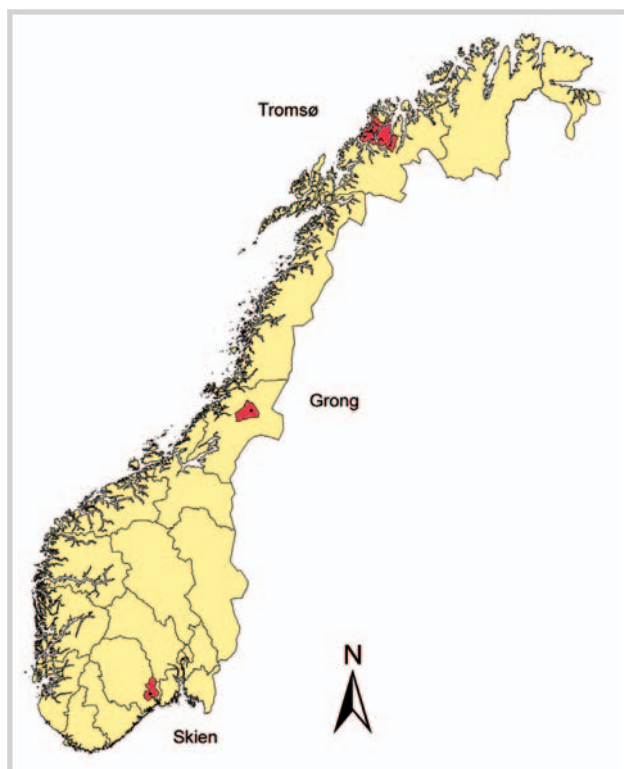
Overvåkingen gjennomføres i henhold til nasjonalt resultatmål 1: "Det årlige tap av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer som følge av at de fjernes, ødelegges eller forfaller, skal minimeres. Innen år 2020 skal tapet ikke overstige 0,5 % årlig", og resultatmål 2: "Fredete og fredningsverdige kulturminner og kulturmiljøer skal være sikret og ha ordinært vedlikeholdsnivå innen 2020" (St.meld.nr.16 2004-2005).

Det er publisert rapporter for alle kontrollregistreringene (se kapittel 9 Kilder).

3 Hovedresultater

Kontrollregistreringen i 2005 omfattet kommunene Grong i Nord-Trøndelag, Skien i Telemark og Tromsø i Troms. Resultatet for første omdrev av andre kontrollregistreringsrunde er som følger (Figur 1 og 2):

Grong, Nord-Trøndelag	Kontroll av 381 fornminner, registrert i 1972, kontrollert i 1999
Skien, Telemark	Kontroll av 575 fornminner, registrert i 1970, kontrollert i 1997
Tromsø, Troms	Kontroll av 195 fornminner, registrert i 1968, kontrollert i 1997

Figur 2. Gjennomsnittlig årlig tapte og skadede fornminner i de tre kommunene som ble kontrollregistrert i 2005.

Sum pr år tap og skade, gjennomsnitt			
	Periode	%	
Grong	1999-2005	3,06	
Skien	1997-2005	1,26	
Tromsø	1997-2005	0,38	

Tap pr år, gjennomsnitt			
	Periode	Antall	%
Grong	1999-2005	1,34	0,35
Skien	1997-2005	0,63	0,11
Tromsø	1997-2005	0	0

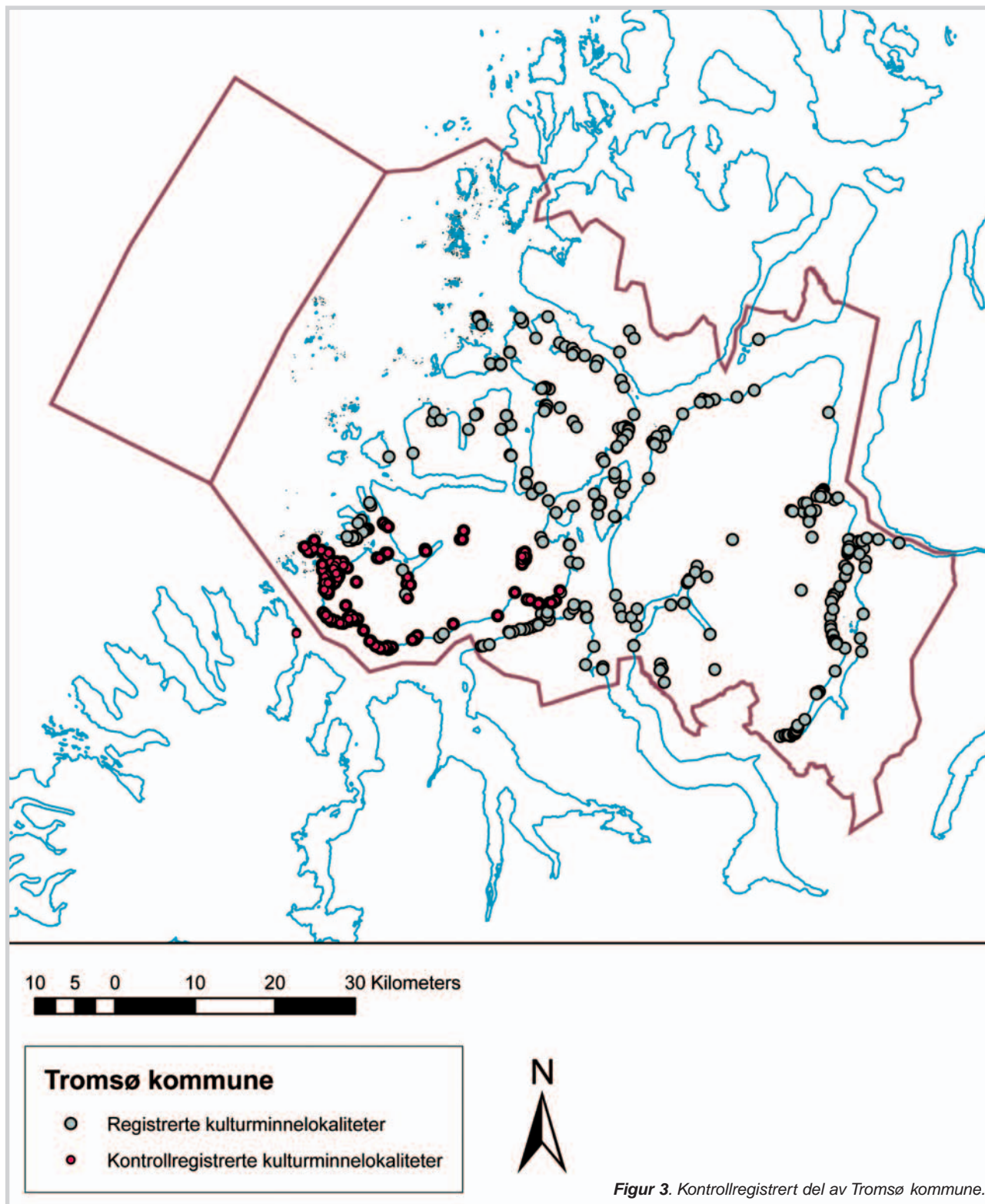
Skade pr år, gjennomsnitt			
	Periode	Antall	%
Grong	1999-2005	10,34	2,71
Skien	1997-2005	6,63	1,15
Tromsø	1997-2005	3,08	0,38

4 Presentasjon av området

4.1 Tromsø kommune, Troms

Tromsø er i utstrekning en av landets største kommuner med et areal på 2.558 km². Med de midlene som var til rådighet for den første kontrollregistreringen i 1997, var det ikke mulig å kontrollregistrere hele kommunen

(figur 3). Søndre del av Kvaløya med Sommarøy og Hillesøy ble valg ut fordi dette er en del av kommunen med stor tetthet av kulturminner, og fordi denne delen av kommunen var med i den første omgangen av kulturminneregistreringer i Nord-Norge årene 1874-1891 (Nicolaisen 1889), noe som ga kontrollregistreringen i 1997 størst mulig tidsdybde.

Kvaløya har tradisjonelt vært et område med typisk nordnorsk kombinasjon av jordbruk og fiske og med relativt små oppdyrkede områder omgitt av utmark. Dette var også situasjonen ved fornminneregistreringen i 1968. Ved kontrollregistreringen i 1997 hadde arealbruken gjennom flere år vært i sterk endring. Jordbruket ble drevet mindre intensivt, og omfanget av beiting var redusert. Utmarksområdene grodde til med kratt eller ble tatt i bruk til boligfelt, hyttebygging, campingplasser og idrettsanlegg, og det hadde skjedd utvidelse og nyanlegg av veier i området. Utmarka her ble også i utstrakt grad brukt som utfartsområde for Tromsøs befolkning og for tilreisende turister. Dette er en utvikling som har fortsatt i tiden etter kontrollen i 1997 (figur 4-6).

4.2 Tidligere registreringer

Den kontrollerte delen av Tromsø kommune ble besøkt av O. M. Nicolaissen i 1888, og dette er de eldste opplysningene vi har om fortidsminner i området. Nicolaissen registrerte 42 gravhauger her og fikk i tillegg opplysninger om et sted der flere små rundhauger var fjernet ved pløying. Av de registrerte gravhaugene beskrives 11 som skadet i 1888 (Nicolaissen 1889).

I forbindelse med konstruksjonen av Det økonomiske kartverket (ØK) ble det foretatt en systematisk registrering av kulturminner i Tromsø over fire feltesonger fra 1968 til 1971. Et generelt problem ved ØK-registreringene i Nord-Norge på 1960-tallet var at de ble foretatt av studenter med det meste av sin felterfaring fra Sør-Norge og med lite kjennskap til spesielle nordnorske kulturminnetyper. Til å være en så tidlig registrering, har Tromsø-registreringen god dekning av flere av de typisk nordnorske kulturminnetypene som hustufter fra yngre steinalder, gårdshauger og gammetufter (figur 7-9).

Totalt ble det i 1968 i det kontrollerte området registrert 106 lokaliteter med i alt 226 enkeltminner. Ved kontrollregistreringen i 1997 hadde 173 av enkeltminnene ikke vært utsatt for inngrep siden registreringen i 1968. Åtte kulturminner var ulovlig fjernet, 18 var skadet, mens 24 kulturminner ikke ble gjenfunnet ved kontrollen (Holm-Olsen 1998).

4.3 Metode

Alle rapporter fra tidligere registreringer i Tromsø kommune er innskrevet i databasen Askeladden, og samtlige kartavmerkninger er digitalisert og har unike identitetsnummer (Id) i databasen. Før kontrollarbeidet ble igangsatt, var utdrag av informasjonen i Askeladden som omhandlet automatisk fredete kulturminner (fornminner) i kommunen, eksportert fra databasen til en feltdatasamler. Kontrollregistreringsprosedyren har fulgt Riksantikvarens instruks, gjengitt som Vedlegg 1.

Ved kontrollregistreringen i 1997 ble det laget en tabell med opplysninger om kulturminnene i kommunen. Den inneholder blant annet data om kulturminnernes tilstand og en kort beskrivelse av skadebildet for de av kulturminnene som hadde vært utsatt for inngrep. I tillegg hadde den opplysninger om hvilke arealkategorier kulturminnene lå på (Holm-Olsen 1998, Vedlegg 2). Denne tabellen ble videreført og oppdatert ved kontrollen i 2005.

Kontrollen ble foretatt i juli 2005. Alle opplysninger samlet inn i felt sendes til Riksantikvaren for innarbeiding i databasen Askeladden.

Figur 4. Kvaløya har tradisjonelt vært et område med typisk nordnorsk kombinasjon av jordbruk og fiske og med relativt små oppdyrkede områder omgitt av utmark. Foto: Elin Rose Myrvoll, NIKU 2005.

Figur 5. Id 59753-4. Steinlegningene her var synlige i 1997 da området ble brukt som beite. I 2005 kunne de ikke gjenfinnes på grunn av gjengroing. Foto: Elin Rose Myrvoll, NIKU 2005.

Figur 6. Id 67712. Gårds-
haug skadet av husbygging
ved kontrollen i 1997. Foto:
Elin Rose Myrvoll, NIKU
2005.

Figur 7. Id 67728-3. Hustuft
fra yngre steinalder. Foto:
Elin Rose Myrvoll, NIKU
2005.

Figur 8. Id 67637. Gårds-
haug. Foto: Elin Rose Myr-
voll, NIKU 2005.

Figur 9. Id 47323. Gamme-
tuft. Foto: Elin Rose Myrvoll,
NIKU 2005.

5 Kvalitetsvurdering av tidligere registreringer

5.1 Kontroll av kartfestingen

Ved feltkontrollen ble enkeltminner målt inn som flater ved hjelp av feltdatasamler og GPS. Feltutstyret som ble benyttet var *Qtek 9090 Windows Mobile 2003 Pocket PC Phone Second Edition*, samt en *Holux GR-236* Bluetooth GPS-mottaker. Programvaren som ble benyttet var *ESRI ArcPad 6.0.3* med *ECW Plugin v.6.0*. Som bakgrunnsdata ble det benyttet ECW-komprimerte ØK-kartblad sammen med utsjekkede filer fra Askeladden som inneholdt kartfestede kulturminner. Til selve kontrollregistreringen ble Riksantikvarens standarder fulgt

ved at vi benyttet registreringsskjemaet utviklet av Riksantikvaren og Sør-Trøndelag fylkeskommune.

På grunn av tekniske problemer med innsjekkfunksjonen i Askeladden er alle flatedataene ennå ikke overført til databasen. Vi har derfor ingen eksakte tall for avvik mellom gamle og nye kartavmerkinger. Gjenfinningen av kulturminnene ved hjelp av GPS bød ikke på store problemer, så kvaliteten på kartavmerkingene fra 1968 kan derfor sies å være god.

6 Resultat av kontrollen

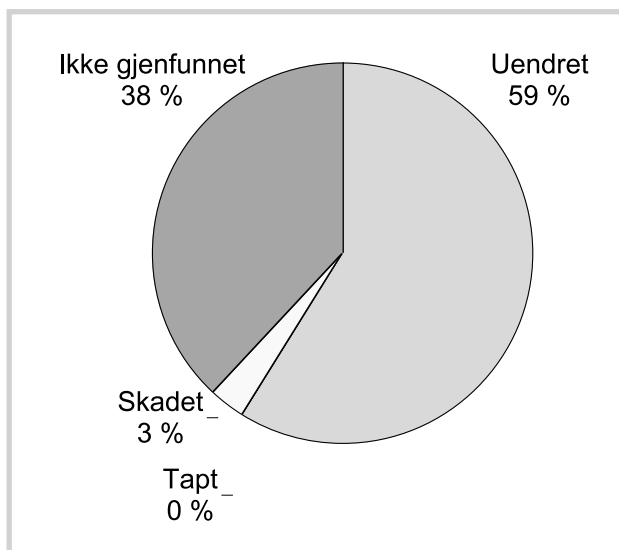
6.1 Tilstandsending i perioden 1997-2005

Det ble kontrollert 195 automatisk fredete kulturminner i Tromsø kommune. Etter 1997 har 113 av disse kulturminnene ikke vært utsatt for tiltak som kommer i direkte konflikt med Kulturminneloven. Ingen kulturminner er tapt, men seks er skadet. I alt 74 kulturminner ble ikke gjenfunnet ved kontrollen (Figur 10, 11 og 12).

6.2 Areal og arealbruksending

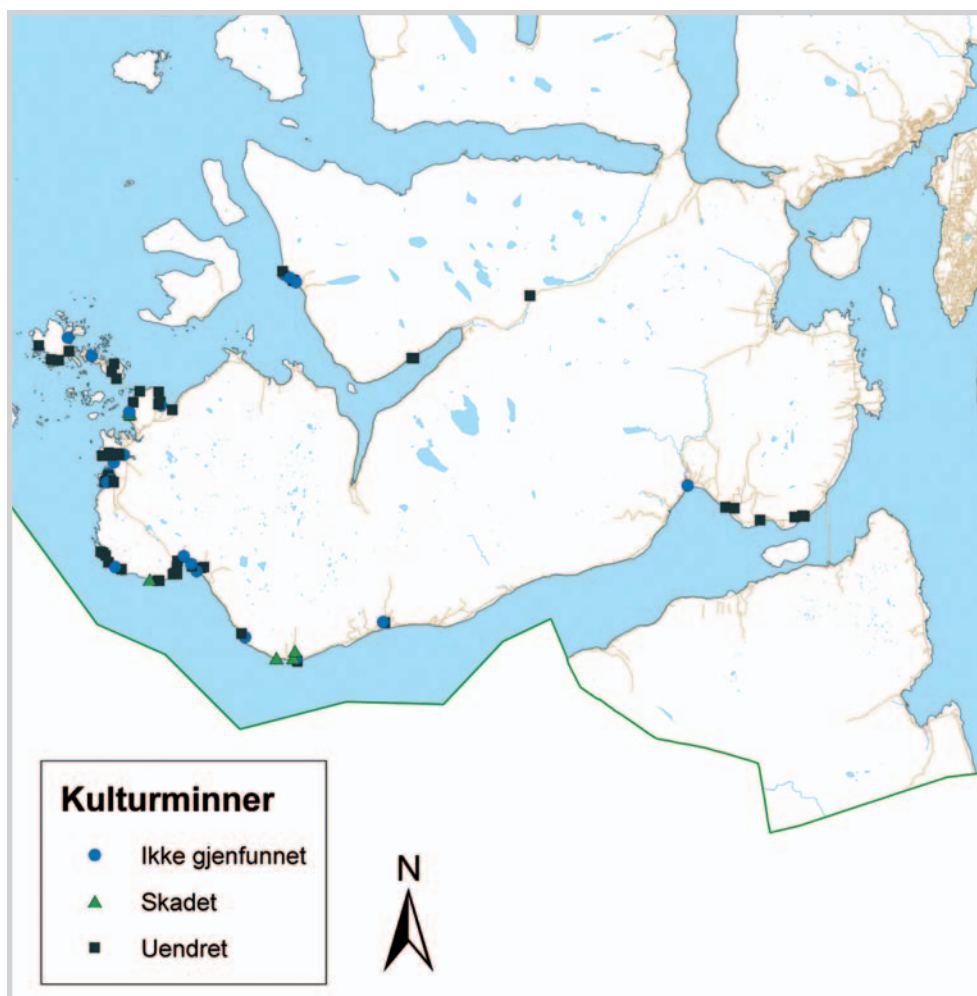
Det har vært små endringer i bruk av arealene der kulturminnene ligger. Både i 1997 og i 2005 finnes vel 45 % av kulturminnene på areal som kategoriseres som "Marginalområde ved kysten", det vil her si utmarksområder som ikke er i bruk som beite. Andelen som lig-

Figur 11. Tilstand for de kontrollerte kulturminnene pr. 2005.

Figur 10. Tilstand for de kontrollerte kulturminnene pr. 2005.

Kommune	Samlet antall	Uendret	Tapt	Skadet	Ikke gjenfunnet
Tromsø	195	115 (59%)	0	6 (3%)	74 (38%)

Figur 12. Kartet viser kontrollerte kulturminner i Tromsø kommune. Hvert felt kan omfatte flere kulturminner. Felt der minst ett kulturminne er skadet eller ikke gjenfunnet, er markert som skadet eller ikke gjenfunnet på dette kartet.

Figur 13. Arealbruk på områdene der 195 kulturminner er anlagt.

	Dyrket	Beite	Brakkland	Tun/hage/ park	Marginalområde ved kysten/utmark	Strandsone
Areal 1997	10 (5,1%)	67 (34,4%)	20 (10,2%)	7 (3,6%)	89 (45,6%)	2 (1,0%)
Areal 2005	11 (5,6%)	53 (27,1%)	33 (16,9%)	8 (4,1%)	88 (45,1%)	2 (1,0%)

ger på beitemark i bruk er sunket fra 34,4 % til 27,1 %, og andelen på areal som ligger brakk er økt fra 10,2 % til 16,9 %. Dette understreker at gjengroingen som ble påvist som et problem for kulturminnene ved kontrollen i 1997, fortsetter. (Figur 13).

6.3 Kulturminner som er berørt av tiltak i perioden 1997-2005

Tapte kulturminner

Det ble ikke påvist kulturminner som er tapt i perioden 1997-2005.

Skadete kulturminner

Dette omfatter tiltak som har ført til at selve kulturminnet er skadet eller at det er utført inngrep i sikringsso-

nen rundt kulturminnet. Undersøkelsen viser at seks kulturminner er skadet i tiden etter at de ble kontrollregistrert i 1997.

Tiltak i kulturminnet eller i sikringssonen

Ulovlige tiltak i kulturminnet omfatter alle typer inngrep som er egnet til å skade, flytte, forandre eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner (jfr. Kulturminneloven §3). Ulovlige tiltak i sikringssonen omfatter alle typer inngrep som er utført innenfor fem meter av kulturminnets synlige ytterkant (jfr. Kulturminnelovens §6). Blant de skadete er en gravrøys, to steinlegninger, to hustufter og en gårds-
haug. Gårdshaugen var også påført skade ved kontrollen i 1997, mens de to hustuftene da ble beskrevet som intakte. Gravrøysen og de to steinlegningene ble ikke gjenfunnet i 1997, men ble nå påvist som skadet.

Figur 14. Antall skadete kulturminner fordelt på skadeårsak. Totalantallet er seks.

Kommune	Tidsrom	Jordbruk	Husbygging, friluftsliv	Sammensatt skadeårsak
Tromsø	1997-2005	3	1	2

Figur 15. Id 37737. Gårdshaug med jordbruksskade. Foto: Elin Rose Myrvoll, NIKU 2005.

Ikke gjenfunnet

Hele 74 av de kontrollerte kulturminnene (38 %) ble ikke gjenfunnet. De ligger på beite, brakkmark eller "Marginalområde ved kysten", og grunnen til at de nå ikke gjenfinnes er i de fleste tilfellene gjengroing av tidligere dyrket mark og beite.

6.4 Tiltak som har forårsaket skade på kulturminner i perioden 1997-2005

Ved kontrollen ble det lagt vekt på å finne årsakene til at kulturminner var tapt eller skadet (Figur 14). Betegnelsene for skadeårsaker følger terminologien i "Norsk Standard: Automatisk fredete kulturminner - Registrering av tap og skade".

Jordbruksskade

Skader som kan oppstå som følge av blant annet pløying, dyrking, nydyrking, tildekking, planering, deponering av masse, husdyrhold, opparbeidelse av landbruks- og adkomstveier og lignende. I Tromsø var tre kulturminner, en gårdshaug, en gravrøys og en hustuft, skadet som følge av jordbruksaktiviteter (Figur 15).

Husbygging og friluftsliv

Skader som følge av bl.a. nybygging eller utvidelser av boliger, campingplasser, hytteanlegg, hageanlegg, bryggeanlegg, garasjer, uthus, veiplaneringer (adkomstveier). Ett fornminne var skadet i forbindelse fritidsbebyggelse (Figur 16).

Sammensatt skadeårsak

Skade hvor det er vanskelig å bestemme hvilke aktiviteter som har forårsaket skaden, eller hvor det er flere skadeårsaker. I Tromsø faller tre av de skadete kulturminnene inn under denne kategorien.

Ved kontroll av kulturminner er det som regel vanskelig å dokumentere når de ulike tiltakene som har ført til at kulturminner er skadet eller fjernet, har skjedd. Det er derfor ikke mulig å gi eksakte tall pr. år for hvor mange kulturminner som har vært berørt av tiltak. For at tallene skal ha utsagnsverdi og kunne brukes som sammenligningsmateriale i forbindelse med andre overvåkingsprosjekter, har vi likevel laget et estimat som beregner gjennomsnittlige tall for årlige tap og skader (Figur 17).

Figur 16. Id 27793-3. Hustuft fra yngre steinalder skadet av fritidsbebyggelse. Foto: Elin Rose Myrvoll, NIKU 2005.

Figur 17. Gjennomsnittlige tall for årlig skade på kulturminner fordelt på skadeårsak gjennom åtte år.

Kommune	Periode	Jordbruk	Husbygging, friluftsliv	Sammensatt skadeårsak
Tromsø	1997-2005	0,38 (0.19%)	0,13 (0,06%)	0,25 (0.13%)

6.5 Utviklingen 1997-2005 (Figur 18 og 19)

I 1997 da den første kontrollregistreringen ble gjennomført, var det 226 kulturminner som ble oppsøkt i den kontrollerte delen av Tromsø kommune. I alt åtte var da fjernet siden registreringen i 1968, 18 var skadet og 24 ble ikke gjenfunnet.

Tap pr. år var da 0,28 i antall og dette utgjorde 0,12 % av den totale kulturminnebestanden som ble kontrollert. Skadene utgjorde 0,62 i antall pr. år og 0,27 i %. Anlegg av vei og av campingplass var de sektorene som både hadde fjernet og skadet flest kulturminner.

Ved undersøkelsen i 2005 ble 195 kulturminner besøkt. Ingen av disse var tapt siden forrige kontrollregistrering i 1997, men seks var skadet, noe som utgjorde 0,38 % pr. år. Jordbruket sto for tre av skadene, en skade var forårsaket av fritidsbebyggelse mens de to andre hadde sammensatt skadeårsak.

Både ved kontrollen i 1997 og i 2005 var det et stort antall kulturminner som ikke kunne gjenfinnes på grunn av gjengroing av innmark og utmark som nå ikke lenger er i bruk. I 1997 ble 24 av de 226 kontrollerte kulturminnene ikke gjenfunnet, i 2005 var tallet øket til 74 av 195.

Som sammenligningsgrunnlag kan det nevnes at gjennomsnittlig antall skadete kulturminner pr. år er 1,3 for 16 av de kommunene som er kontrollregistrert fra 1997 til 2005, og at dette utgjør 0,46 % av den kontrollerte kulturminnebestanden. Det totale antall kulturminner som er med i denne beregningen er 8360.

Når kontrollregistreringen nå er startet på et nytt omdrev, vil vi bli i stand til å sammenligne tallfestede størrelser for tap og skade for både korte og lange perioder. Ved hjelp av disse parameterne vil vi med større sikkerhet kunne peke på utviklingstendenser og trusler som kulturvernmyndighetene står overfor.

Figur 18. Prosentvis tap pr. år innenfor de ulike tiltakstypene.

Kommune	Periode	Jordbruk	Bygg, anlegg, vei	Husbygging, friluftsliv
Tromsø	1968-1997	0,03	0,02	0,08
Tromsø	1997-2005	0	0	0

Figur 19. Prosentvis skade pr. år innenfor de ulike tiltakstypene.

Kommune	Periode	Jordbruk	Bygg, anlegg, vei	Husbygging, friluftsliv	Sammensatt skadeårsak
Tromsø	1968-1997	0,06	0,18	0,03	
Tromsø	1997-2005	0,19		0,06	0,13

7 Tendenser i trusselbildet

I den kontrollerte delen av Tromsø kommune var ingen kulturminner gått tapt i løpet av de åtte årene siden forrige kontrollregistrering, og antall skadete kulturminner, seks stykker, er også forholdsvis lavt.

Kontrollregistreringene i 1997 og i 2005 viser imidlertid at den største trusselen mot kulturminnene i dette

området er gjengroing (Figur 20-22). Ved kontrollen i 1997 ble 24 av 226 kulturminner, det vil si 10,6 %, ikke gjenfunnet på grunn av gjengroing. I 2005 var tallet på ikke gjenfunne økt til 74 av 195, noe som utgjør 38 % av de kontrollerte kulturminnene. Omregnet til årlig tap ville dette gi en tapsprosent på 4,7. Endringene innenfor landbruket, bort fra småskala jordbruk, har ført til at

Figur 20. Id 27780-1. Gravhaug, ikke gjenfunnet på grunn av gjengroing. Foto: Elin Rose Myrvoll, NIKU 2005.

Figur 21. Id 59753-1. Steinlegning, ikke gjenfunnet på grunn av gjengroing. Foto: Elin Rose Myrvoll, NIKU 2005.

Figur 22. Id. 59773-1. Gravrøys, ikke gjenfunnet på grunn av gjengroing. Foto: Elin Rose Myrvoll, NIKU 2005.

store deler av både innmark og utmark langs kysten av Troms ikke lenger benyttes til gressproduksjon og beiting, men legges brakk og gror igjen.

Mange av de kulturminnene som først ble registrert ved ØK-registreringen i 1968 innenfor det kontrollerte området, var små og lite tydelige (Figur 23-24). En stor del av dem var gravrøysar som alt i 1968 hadde betydelige skader. Slike små kulturminner blir lett umulige å gjenfinne innenfor de gjengrodde områdene, og de må trolig i mange tilfeller regnes som tapt. I tillegg

endres kulturlandskapet og sammenhenger mellom kulturminnene, kulturmiljøene, forsvinner.

Den samme endringstendensen i arealbruk ble dokumentert ved kontrollregistreringen i Sortland kommune i Nordland i 2003, den andre kystkommunen i Nord-Norge som er med blant de 16 kommunene i Riksantikvarens overvåkingsprogram. Her lå 28 % av de kontrollerte kulturminnene på tidligere dyrket mark som nå ligger brakk og hvor gjengroingen er i gang (Holm-Olsen 2004).

Figur 23. Id 37745-1. Gravrøys som ville vært vanskelig å lokalisere med høyere vegetasjon. Foto: Elin Rose Myrvoll, NIKU 2005.

Figur 24. Id 27783-2. Gravrøys som snart kan forsvinne på grunn av gjengroing. Foto: Elin Rose Myrvoll, NIKU 2005.

8 Konklusjon

Kontrollregistreringen i Tromsø i 2005 omfattet 195 kulturminner, blant dem gravhauger, hustufter, gammetufter og gårdshauger. I løpet av de åtte årene siden den første kontrollen i 1997 er ingen av de kontrollerte kulturminnene fjernet, men seks er skadet. Dette utgjør et årlig skadeomfang på 0,38 %.

De fleste kulturminnene ligger i utmark, på areal som kategoriseres som "Marginalområde ved kysten". Andelen som ligger på beitemark er sunket fra 34,4 til 27,1 %, og andelen på brakklend er økt fra 10,2 til 16,9 %, noe som viser at gjengroingen som ble påvist som et problem for kulturminnene ved den første kontrollregistreringen i 1997 fortsetter. Antallet kulturminner som ikke ble gjenfunnet på grunn av gjengroing var 74, som utgjør 38 % av alle de kontrollerte kulturminnene, og som omregnet til årlig tap ville gi en tapsprosent på 4,7 for gjengroingen alene.

I tillegg til gjengroingen var det ved den første kontrollregistreringen i 1997 virksomhet knyttet til bygg- og anlegg samt friluftsliv som hadde medført størst tap og skade for de kontrollerte kulturminnene. Dette er fortsatt viktige trusler mot kulturminnene i den kontrollerte delen av Tromsø, og kontrollen i 2005 påviste én skade forårsaket av fritidsbebyggelse.

9 Kilder

- Askeladden. Kulturminneregister. Riksantikvaren.
- Barlindhaug, Stine og Holm-Olsen, Inger Marie 2003: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Saltdal kommune, Nordland 2002. - NIKU Tema 2.
- Binns, Kari Støren 1998: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Trondheim kommune, Sør-Trøndelag 1997. - Trondheim, NINA*NIKU - NIKU Oppdragsmelding 064: 1-24.
- Binns, Kari Støren 2000: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Grong kommune, Nord-Trøndelag 1999. - Oslo, NINA*NIKU - NIKU Oppdragsmelding 096: 1-27.
- Binns, Kari Støren 2001: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Fræna kommune, Møre og Romsdal 2000. - Oslo, NINA*NIKU - NIKU Publikasjoner 106: 1-27.
- Binns, Kari Støren 2003: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Skjåk kommune, Oppland 2002. - Oslo, NIKU Tema 4.
- Binns, Kari Støren 2004: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Bømlo kommune, Hordaland 2003. - Oslo, NIKU Tema 8.
- Fasteland, Arthur 1998: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Voss kommune, Hordaland i 1998. - Oslo, NINA*NIKU - NIKU Oppdragsmelding 078: 1-17.
- Haavaldsen, Per 2000: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Gjesdal kommune, Rogaland 1999. - Oslo NINA*NIKU - NIKU Oppdragsmelding 097: 1-19.
- Haavaldsen, Per 2003: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Sandnes kommune, Rogaland 2002. - Oslo, NIKU Tema 3.
- Holm-Olsen, Inger Marie 1998: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Tromsø kommune, Troms 1997. - Trondheim, NINA*NIKU - NIKU Oppdragsmelding 068.
- Holm-Olsen, Inger Marie 2004: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete

- kulturminner i Sortland kommune, Nordland 2003. - Oslo, NIKU Tema 11.
- Lov om Kulturminner av 9. Juni 1978.
- Myrvold, Elin Rose 2001: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Guovdageainnu suohkan / Kautokeino kommune, Finnmark, 2000. - Oslo, NINA*NIKU - NIKU Publikasjoner 105: 1-19.
- Nicolaissen, Olaus M. 1889: Undersøgelser i Nordland og Tromsø Amter i 1888. - I: Foreningen til Norske Fortidsmindesmærkers Bevaring. Aarsberetning: 3-15.
- Norsk Standard: Automatisk fredete kulturminner - Registrering av tap og skade. NS 9450, 1.utgave oktober 2003.
- Sollund, May-Liss Bøe 1997: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Skien kommune, Telemark 1997. - Trondheim, NINA*NIKU - NIKU Oppdragsmelding 042: 1-30.
- Sollund, May-Liss Bøe 2001: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Nord-Aurdal kommune, Oppland 2000. - Oslo, NINA*NIKU - NIKU Publikasjoner 107: 1-15.
- Sollund, May-Liss Bøe 2004: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Horten kommune, Vestfold 2003. - Oslo, NIKU Tema 9.
- Sollund, May-Liss Bøe 2004: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Lillesand kommune, Aust-Agder 2003. - Oslo, NIKU Tema 10.
- Sollund, May-Liss Bøe 2005: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Sarpsborg kommune, Østfold 2004. - Oslo, NIKU Tema 13.
- St.meld.nr.25 (2002-2003) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. - Det kongelige miljøverndepartement.
- St.meld.nr.16 (2004-2005) Leve med kulturminner. - Det kongelige miljøverndepartement.

Vedlegg 1 Bestilling fra Riksantikvaren

Prosjektet "Kontrollregistrering av automatisk fredede kulturminner (fornminner)" ble igangsatt i 1997 med fokusering på desimeringshastigheten for automatisk fredede kulturminner. Prosjektet er siden 2001 blitt innlemmet i Riksantikvarens miljøovervåkingsvirksomhet og har som formål å få oversikt over utvikling av tap av og skade på kulturminner ved feltkontroll og data fra Kulturminnebasen "Askeladden". Overvåkingen gjennomføres i henhold til nasjonalt resultatmål 3.2: "Fredete og fredningsverdige kulturminner og kulturmiljøer skal være sikret og ha ordinært vedlikeholds nivå innen 2020."

Data fra overvåkingsprogrammet gir grunnlag for å stille prognoser for hvor stor del av kulturminnebestanden som vil forsvinne i løpet av en gitt tid. Dette gjelder spesielt det ukontrollerte tapet av kulturminner, dvs. fjerning av lovbeskyttede kulturminner uten forutgående tillatelse fra antikvariske myndigheter. Systematisk periodisk overvåking av strategiske parameter medfører at trusler og tendenser oppdages. Programmet tar videre sikte på å synliggjøre sektoransvarlighet gjennom registrering av skadeårsaker etter sektorrelaterte skader.

I overvåkingsprogrammet overvåkes det i alt 16 kommuner over en tidsperiode av fem år. Etter fem år kontrollregistreres de samme kommunene på nytt for å opprettholde en fortløpende oversikt over ukontrollert tap og skadeårsakene.

I 2005 begynner det andre omdrev, og fire kommuner som tidligere har blitt registrert i 1997, ble valgt ut i samarbeid med NIKU.

Riksantikvaren stiller følgende krav til utføringen av kontrollregistreringen:

1. Det skal kontrollregistreres samtlige automatisk fredete kulturminner (fornminner) i Askeladden, inklusive de med uavklart vernestatus i de utvalgte kommunene. Før feltarbeidet skal NIKU kontakte fylkeskommunen for å sørge for at registeropplysninger i de utvalgte kommunene er oppdatert. Det betyr at dersom fylkeskommunene har registreringer som mangler i Askeladden skal disse legges inn i databasen og objektene skal kartfestes slik at Askeladden er oppdatert. Kjente fjernete kulturminner skal ikke oppsøkes (kulturminner som er erklært fjernet under forrige kontrollregistrering).
2. Når det gjelder Tromsø skal kun de automatisk fredete kulturminnene kontrolleres som ble kontrollert i 1997; bl.a. ble det kuttet ut fornminner som lå på øyer og i folketomme områder.
3. Kontrollregistreringen skal også omfatte kontroll av kartplassering av objektene. Det forutsettes bruk av Differensiell GPS til innmåling av alle objekter. Ønskelig nøyaktighet 1-2 meter. Objektene skal fortrinnsvis måles inn som flater. Eventuelle korrigeringer i kartplassering skal lastes inn i Askeladden. Eventuelle avvik fra tidligere kartplasseringer skal måles og dokumenteres i tabellform for alle objekter det gjelder.
4. Under kontrollregistreringen skal det tas i bruk utkast til "Norsk Standard; Automatisk fredete kulturminner - Registrering av tap og skade" (NS 9450, 1.utgave oktober 2003). For hvert kulturminneobjekt skal det fylles ut rubrikkene jfr. Eksempel på registreringsskjema (tillegg A i standarden).
5. Tilstanden av fornminner skal registreres på enkeltminnenivå. Hvis et skadet objekt innenfor et fornminnefelt ikke er oppført med en sub-identitetsnummer i Askeladden, skal det opprettes et eget sub-identitetsnummer.
6. Det skal gis en kort, men presis beskrivelse av skadebildet. Digitalkamera benyttes til dokumentasjon. Ved bruk av fotodokumentasjon knyttes objektet til ID nummer i Askeladden og det opprettes en fotoliste. Bildemateriell sendes som CD til Riksantikvaren.
7. Resultatene fra kontrollregistreringen skal legges inn i tilstandsskjemaet i Askeladden slik at det er á jour. Feil eller mangler i Askeladden skal oppdateres. Endringer i status for kulturminnene, og tilstand til enkeltminnene og lokalitetene legges inn i Askeladden. Det skal meldes fra til Riksantikvaren når dette er gjort. Likeledes skal fylkeskommunene informeres.
8. Resultatene som er direkte knyttet til nøkkeltallene skal leveres tidligst mulig, innen 01.februar 2006.
9. Resultatene skal publiseres som oppdragsmelding snarest mulig etter feltarbeid, dog innen slutten av april 2006. Som rapportmal gjelder rapportstrukturen for kontrollregistreringen i 2002 gjennomført av NIKU for å garantere sammenlignbarhet med hensyn til nasjonal rapportering. Riksantikvaren ber om at det sendes et utkast til rapporten for godkjenning.
10. Eventuelle avvik under feltarbeid, som for eksempel problemer vedrørende tilgjengelighet til fornminner; beskrivelse av skadeårsak hhv. skadebilde, og lignende, må avklares med Riksantikvaren for godkjenning.
11. Riksantikvaren oversendes ti (10) eksemplarer av sluttrapporten. Tre (3) eksemplarer av sluttrapporten skal også sendes de respektive fylkeskommunene og kommunene.

Vedlegg 2 Tromsø kommune 2005.

Kulturminner som er tapt/skadet/ikke gjenfunnet siden første kontrollregistrering i 1997

Id	Kategori	Tilstand 2005	Endringsårsak 2005	Arealbruk 2005	Merknad 2005
7932-5	Hustuft	ikke gjenfunnet		Beitemark	
7932-10	Steinsetning	ikke gjenfunnet		Beitemark	
7933-2	Hustuft	ikke gjenfunnet		dyrket	
7933-2	Gravhaug	ikke gjenfunnet		Beitemark	
7933-2	Gravhaug	ikke gjenfunnet		Beitemark	
7933-2	Gravrøys	ikke gjenfunnet		Beitemark	
7933-2	Gravrøys	ikke gjenfunnet		Beitemark	
7933-3	Steinlegning	ikke gjenfunnet		Beitemark	
7934-2	Gravrøys	ikke gjenfunnet		Marginalområde v/kysten	
7935-4	Gravrøys	ikke gjenfunnet	gjengroing	Beitemark	Overgrodd av gress
7935-5	Gravrøys	ikke gjenfunnet	gjengroing	Beitemark	Overgrodd av gress
7935-6	Gravrøys	ikke gjenfunnet	gjengroing	Beitemark	Overgrodd av gress
7935-7	Gravrøys	ikke gjenfunnet	gjengroing	Beitemark	Overgrodd av gress
7935-8	Gravrøys	ikke gjenfunnet	gjengroing	Beitemark	Overgrodd av gress
7935-9	Gravrøys	ikke gjenfunnet	gjengroing	Beitemark	Overgrodd av gress
7935-10	Gravrøys	ikke gjenfunnet	gjengroing	Beitemark	Overgrodd av gress
8337-1	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	
8337-1	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	
8337-1	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	
8337-1	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	
8402-1	Gravrøys	ikke gjenfunnet		Marginalområde v/kysten	
17637-1	Gammetuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Dyrket mark/åker	Overgrodd, ikke mulig å se
17648-2	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Tun/hage/park	
17719-1	Kulturlag	ikke gjenfunnet	gjengroing	dyrket	
17728-2	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
17728-3	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
17728-4	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
17728-5	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
17728-6	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
17729-1	Flatmarksgrav	ikke gjenfunnet	gjengroing	Beitemark	
27780-1	Gravhaug	ikke gjenfunnet	gjengroing	brakkmark	
27780-2	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	brakkmark	
27783-3	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
27783-4	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
27783-5	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
27783-6	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
27783-7	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
27783-8	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
27783-9	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
27783-10	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
27783-11	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
27783-12	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	Marginalområde v/kysten	Lar seg ikke avgrense en og en
27785-1	Gravhaug	ikke gjenfunnet	gjengroing	Beitemark	Lar seg ikke lokalisere pga høyt gress. Ingen nye inngrep
27785-2	Gravhaug	ikke gjenfunnet	gjengroing	Beitemark	
27785-3	Gravhaug	ikke gjenfunnet	gjengroing	Beitemark	
27785-4	Gravhaug	ikke gjenfunnet	gjengroing	Beitemark	
27793-4	Hustuft	ikke gjenfunnet		Marginalområde v/kysten	
27793-5	Grop	ikke gjenfunnet		Marginalområde v/kysten	
27793-6	Grop	ikke gjenfunnet		Marginalområde v/kysten	
37314-3	Nausttuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	
37314-4	Rydningrøys	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	
37314-5	Rydningrøys	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	
37314-6	Rydningrøys	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	
38219-1	Røys	ikke gjenfunnet		Marginalområde v/kysten	
47302-1	Gravhaug	ikke gjenfunnet		tun, hage , park	
47318-1	Gravrøys	ikke gjenfunnet		Marginalområde v/kysten	
47318-5	Gravrøys	ikke gjenfunnet		Marginalområde v/kysten	
59753-1	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	brakkmark	
59753-2	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	brakkmark	
59753-4	Steinlegning	ikke gjenfunnet	gjengroing	brakkmark	

Id	Kategori	Tilstand 2005	Endringsårsak 2005	Arealbruk 2005	Merknad 2005
59761-4	Gravhaug	ikke gjenfunnet		brakkmark	
59773-1	Gravrøys	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	
59986-1	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Beitemark	
67666-1	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	Kan ikke skille ut tufter pga høyt gress
67666-2	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	Kan ikke skille ut tufter pga høyt gress
67666-3	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	Kan ikke skille ut tufter pga høyt gress
67666-4	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	Kan ikke skille ut tufter pga høyt gress
67666-5	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	Kan ikke skille ut tufter pga høyt gress
67666-6	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	Kan ikke skille ut tufter pga høyt gress
67666-7	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	Kan ikke skille ut tufter pga høyt gress
67666-8	Hustuft	ikke gjenfunnet	gjengroing	Brakkmark	Kan ikke skille ut tufter pga høyt gress
67703-1	Hustuft	ikke gjenfunnet		dyrket	
67703-2	Gårdshaug	ikke gjenfunnet		dyrket	
67729-1	Gravrøys	ikke gjenfunnet		Strandsone	
67729-2	Gravrøys	ikke gjenfunnet		Strandsone	
7953-2	Steinlegning	skadet	sammensatt	Marginalområde v/kysten	
7932-1	Gravrøys	skadet	jordbruksskade	Beitemark	
7934-1	Hustuft	skadet	jordbruksskade	Marginalområde v/kysten	Gerde tangerer tufta
27793-3	Hustuft	skadet	husbygging, friluftsliv	Marginalområde v/kysten	
63274-1	Steinlegning	skadet	sammensatt	Marginalområde v/kysten	
37737-1	Gårdshaug	skadet	jordbruksskade	Dyrket mark/åker	

NIKU publikasjonsliste / Publications

Fra 2003 avslutter NIKU tidligere serier og etablerer to nye serier, NIKU Rapport og NIKU Tema, som hver nummereres fra 1 og oppover. Se ytterligere informasjon på kolofonsiden (side 2).

Publikasjoner koster fra kr. 100,- (pluss porto) avhengig av størrelse. Det tas forbehold om at enkelte publikasjoner kan være utsolgt.

Kontaktadresse / Publications can be bought from:

NIKU, Storgata 2,

Postboks 736 Sentrum, N-0105 Oslo

Tlf./Tel.: (+47) 23 35 50 00

Faks/Fax: (+47) 23 35 50 01

E-mail: kirsti.e.sundet@niku.no

Publikasjonene kan lastes ned som pdf-filer

fra vår nettside www.niku.no.

Nye serier 2003

NIKU Rapport

1 Bergstadens Ziir; Røros kirke. Tilstand og tiltak. *Brønne, J.* 2003. 97 s.

2 «Intet forandrer seg så ofte som fortiden». Om krusifiksene i Ringebu stavkirke. *Stein, M., Bronken, I. A., Nyhlén, T., Strandsko-gen, K. og E. S. Tveit.* 2003. 114 s.

3 Den bemalte og forgylte kalvariegruppen fra 1100-tallet i Urnes stavkirke. Konservering 2001-2003. *Frøysaker, T.* 2003. 89 s.

4 Samiske Kirkegårder. Registrering av automatisk freda samiske kirkegårder i Nord Troms og Finnmark. *Svestad A. og S. Barlindhaug.* 2003. 15 s.

5 Alterskapet i Grip stavkirke. Et 1700-talls alterskap fra middelalderen. Konservering 2001-2003. *Olstad, T.M.* 2003. 59 s.

6 Hamar Cathedral ruin. Archaeological investigations 1996-1998. *S. Reed,* 2004. 244s.

7 Samiske urgraver. Statusrapport med forslag til miljøovervåkingsprogram. *E. R. Myrvoll,* 2005. 135s.

8 Lysekroner frå Nøstetangen glasverk. Dokumentasjon, sikring og konservering. *A. Bjørke,* 2006. 54s.

NIKU Tema

1 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Eidskog kommune, Hedmark 2002. *Sollund, M.-L.* 2003. 20 s.

2 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Saltdal kommune, Nordland 2002. *Barlindhaug, S. og Holm-Olsen, I.M.* 2003. 22 s.

3 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Sandnes kommune, Rogaland 2002. *Haavaldsen, P.* 2003. 16 s.

4 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Skjåk kommune, Oppland 2002. *Binns, K.S.* 2003. 22 s.

5 NIKU strategiske instituttprogram 2001-2006. Verneideologi. NIKU-seminar 4. februar og 25. april 2002. *Seip, E. (red.)* 2003. 77 s.

6 Bevaring av samlingane ved fem statlege museer. Undersøkingar utført for Riksrevisjonen *Bjørke, A.* 2003. 95 s.

7 På vandring i fortiden. Mennesker og landskap i Gråfjell gjennom 10 000 år. *Amundsen, H. R., Risbøl, O. & K. Skare (red.)* 2003. 112 s.

8 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Bømlo kommune, Hordaland, 2003. *Binns, K.S.* 2004. 20 s.

9 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Horten kommune, Vestfold 2003. *Sollund, M.-L.* 2004. 17 s.

10 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Lillesand kommune, Austagder 2003. *Sollund, M.-L.* 2004. 20 s.

11 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Sortland kommune, Nordland, 2003. *Holm-Olsen, I.M.* 2004. 17 s.

12 Landskap under press – Urbanisering og kulturminnevern. En studie med eksempler fra Nannestad og Stavanger. *Swensen, G., Jerpåsen, G., Skogheim, R., Saglie, I.-L. og T.S. Guttormsen.* 2004. 95 s.

13 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Sarpsborg kommune, Østfold 2004. *Sollund, M.-L.* 2005. 28 s.

14 Strategisk instituttprogram 2001-2005: Landskapet som kulturminne. Fra vernesone til risikosone. Studier av middelalderbyene Bergen og Tønsbergs randsoner. *S. W. Nordeide (red.)* 2005. 75 s.

15 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Skien kommune, Telemark, 2005. *Sollund, M.-L.* 2006. 24 s.

16 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Grong kommune, Nord-Trøndelag, 2005. *Sollund, M.-L.* 2006. 26 s.

17 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Tromsø kommune, Troms, 2005. *Holm-Olsen, I.M.* 2006. 22 s.